

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/236/2017
Identifikačné číslo spisu:	7714211914
Dátum vydania rozhodnutia:	30.09.2019
Meno a priezvisko:	JUDr. Ivan Machyniak
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2019:7714211914.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ivana Machyniaka a sudcov JUDr. Daniely Švecovej a JUDr. Rudolfa Čirča v spore žalobkyne T.. M. I., nar. XX. X. XXXX, bývajúcej v K., L. XXXX/XX, v dovolacom konaní zastúpenej Mgr. Martinom Babčaníkom, advokátom so sídlom v Miloslavove, Alžbetin Dvor 1348, proti žalovaným 1/ Prima banka Slovensko, a. s., so sídlom v Žiline, Hodžova 11, v dovolacom konaní zastúpenej SEDLAČKO & PARTNERS, s. r. o., advokátska kancelária so sídlom v Bratislave, Štefánikova 8, za ktorú konaná ako konateľ JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M., advokát, 2/ T.. O. I., nar. X. X. XXXX, bývajúcemu v K., L. XXXX/XX, o určenie neplatnosti zmluvy o zriadení záložného práva, vedenom na Okresnom súde Michalovce pod sp. zn. 11C/132/2014, o dovolaní žalovanej 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 1. marca 2017, sp. zn. 1Co/203/2016, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalovaná 1/ je povinná zaplatiť žalobkyni náhradu trov dovolacieho konania, o výške ktorej bude rozhodnuté súdom prvej inštancie samostatným uznesením.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Michalovce rozsudkom z 3. novembra 2015 sp. zn. 11C/132/2014 určil, že zmluva o zriadení záložného práva k nehnuteľnostiam číslo 4470029818 z 23. 2. 2012 uzavretá medzi žalovanou 1/ ako záložným veriteľom a žalovaným 2/ ako záložcom k nehnuteľnostiam v bezpodielovom spoluvlastníctve žalobkyne a žalovaného 2/ nachádzajúcich sa v kat. úz. M. zapísaných na LV č. XXXX a to parciel reg. C: č. XXXX/X - zastavané plochy a nádvoria o výmere 662 m², č. XXXX/X - zastavané plochy a nádvoria o výmere 131 m², č. XXXX - zastavané plochy a nádvoria o výmere 108 m², o veľkosti spoluvlastníckeho podielu 3/4 a k nehnuteľnostiam v bezpodielovom spoluvlastníctve žalobkyne a žalovaného 2/ nachádzajúcich sa v kat. úz. M. zapísaných na LV č. XXXX a to parciel reg. C: č. XXXX/X - ostatné plochy o výmere 668 m², č. XXXX/X - ostatné plochy o výmere 87 m², č. XXXX - ostatné plochy o výmere 92 m², č. XXXX/X - zastavané plochy a nádvoria o výmere 271 m², č. XXXX/X - ostatné plochy o výmere 919 m² č. XXXX/X - ostatné plochy o výmere 45 m², č. XXXX - ostatné plochy o výmere 1588 m², povolený vklad záložného práva k týmto nehnuteľnostiam pod V - 462/12 je neplatná a rozhodol o náhrade trov konania. Vychádzal zo zistení, že žalovaný 2/ bol v

katastri nehnuteľností na LV č. XXXX kat. úz. M. zapísaný k vyššie uvedeným nehnuteľnostiam ako podielový spoluvlastník o veľkosti spoluvlastníckeho podielu 3 a na LV č. XXXX k tam uvedeným nehnuteľnostiam ako ich vlastník, že predmetné nehnuteľnosti nadobudol na základe kúpnej zmluvy uzavretej s B. M. M., správkynou konkurznej podstaty úpadcu Stavebný podnik, š. p. Michalovce v likvidácii 13. 1. 2010 a že vklad vlastníckeho práva k predmetným nehnuteľnostiam bol povolený dňa 18. 2. 2010 pod č. V-256/2010. Zo Zmluvy o zriadení záložného práva k nehnuteľnostiam č. 447 002 9818 z 23. 2. 2012 zistil, že v mene žalovaného 2/ v pozícii záložcu uzatvoril túto zmluvu M. Z. J. na základe plnomocenstva zo 4. 3. 2010 (zástupca bol žalovaným 2/ splnomocnený, aby ho „zastupoval vo všetkých právnych úkonoch súvisiacich s nakladaním s (predmetnými) nehnuteľnosťami“) a že účelom záložnej zmluvy bolo zabezpečenie riadneho splatenia pohľadávky v sume 80.000 eur, ktorú mala žalovaná 1/ voči spoločnosti NOVEDAS s. r. o. na základe Zmluvy o financovaní uzavretej s touto spoločnosťou dňa 23. 2. 2012. Pokiaľ žalobkyňa žiadala určiť absolútnu neplatnosť záložnej zmluvy z dôvodu neplatnosti plnomocenstva, ktoré žalovaný 2/ udelil M. Z. J. pre jej neurčitost' a nezrozumiteľnosť uviedol, že rozsah oprávnení je v plnomocenstve uvedený dostatočne jasne a zrozumiteľne, pričom nehnuteľnosti sú v ňom označené nezameniteľným spôsobom. Nesprávny dátum narodenia zástupcu považoval len za zrejmu chybu v písaní. Dospel preto k záveru, že plnomocenstvo vyhovuje z hľadiska určitosti a zrozumiteľnosti požiadavkám vyplývajúcim z ustanovenia § 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“). Ide o platný právny úkon a z tohto dôvodu nemôže byť neplatná ani zmluva o zriadení záložného práva. K tvrdeniu žalobkyne, že zmluva o zriadení záložného práva je neplatná podľa § 40a a § 145 ods. 1 OZ uviedol, že v tejto časti je žaloba dôvodná. Vychádzal zo zistenia, že založené nehnuteľnosti patrili do bezpodielového spoluvlastníctva žalobkyne a žalovaného 2/. Uzavretie zmluvy o záložnom práve k nehnuteľnostiam, nepovažoval za bežnú vec a preto sa k platnosti právneho úkonu vyžaduje súhlas oboch manželov. Výsledkami vykonaného dokazovania mal preukázané, že žalobkyňa takýto súhlas ani písomne a ani mlčky neudelila. Túto skutočnosť nepotvrdili ani pracovníci žalovanej 1/ T. O. a T. A., ktorí konali pri uzavretí záložnej zmluvy za banku a ktorí sa vôbec nezaujímal o to, či žalovaný 2/ je alebo nie je ženatý. Keďže žalobkyňa sa neplatnosti záložnej zmluvy dovoľala, boli splnené všetky zákonné predpoklady relatívnej neplatnosti právneho úkonu v zmysle § 40a a § 145 ods. 1 OZ, z ktorého dôvodu žalobe vyhovel. Rozhodnutie o náhrade trov konania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 142 ods. 1 O. s. p.

2. Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 1. marca 2017 sp. zn. 1Co/203/2016 na odvolanie žalovanej 1/ rozsudok súdu prvej inštancie vo vyhovujúcom výroku potvrdil, zmenil ho vo výroku o trovách konania tak, že žalovanému 2/ uložil povinnosť nahradiť žalobkyni na trovách konania sumu 3.322,71 eur platbou Mgr. Martinovi Babčanikovi, advokátovi do troch dní od právoplatnosti rozsudku a uložil mu aj povinnosť nahradiť žalobkyni trovy odvolacieho konania v celom rozsahu. V odôvodnení rozsudku uviedol, že súd prvej inštancie správne zistil skutkový stav veci a dospel aj k správne právnemu názoru o neplatnosti záložnej zmluvy. Nestotožnil sa s názorom žalovanej 1/ prezentovanom v odvolaní, podľa ktorého ak sa žalobkyňa nedovoľala relatívnej neplatnosti plnomocenstva ako úkonu bezprostredne predchádzajúcemu uzavretiu záložnej zmluvy, nemôže sa úspešne dovolať relatívnej neplatnosti samotnej záložnej zmluvy. Podľa odvolacieho súdu je vecou jedného z manželov (v tomto prípade žalobkyne), relatívnej neplatnosti ktorého právneho úkonu sa dovoľá. Zo žiadneho ustanovenia Občianskeho zákonníka nevyplýva pre manžela povinnosť dovolať sa neplatnosti každého právneho úkonu urobeného druhým manželom, ktorý sa netýka bežných vecí. Správne preto postupoval súd prvej inštancie, ak sa zaoberal neplatnosťou iba zmluvy o zriadení záložného práva. Vo vzťahu k námietke žalovanej 1/ týkajúcej sa ochrany práv nadobudnutých v dobrej viere uviedol, že na jej dobrú vieru pri uzatváraní záložnej zmluvy nemožno prihliadať. Podľa odvolacieho súdu žalovaná 1/ nepostupovala s potrebnou opatrnosťou, ktorú možno od nej očakávať, keď sa nepresvedčila, či žalovaný v čase nadobudnutia vlastníctva k predmetným nehnuteľnostiam (ne)bol ženatý a teda, či predmet zálohu nie je v bezpodielovom spoluvlastníctve. Za nedôvodnú považoval aj námietku žalovanej 1/, podľa ktorej porušenie ustanovenia § 118 ods. 2 O. s. p. zakladnú procesnú vadu, spočívajúcu v odňatí jej možnosti pred súdom konať. Napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie považoval vo veci samej za vecne správny a preto ho podľa § 387 ods. 1 C. s. p. potvrdil. Vo výroku o trovách prvoinštančného konania rozsudok zmenil, keď dospel k záveru, že tu existujú v zmysle § 257 C. s. p. dôvody hodné osobitného zreteľa pre nepriznanie náhrady trov konania úspešnej žalobkyni vo vzťahu k žalovanej 1/ a neuložil jej preto povinnosť nahradiť žalobkyni trovy.

3. Proti tomuto rozsudku krajského soudu podala včas dovolání žalovaná 1/ z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá v nesprávném právním posouzení věci, přičemž dovolání je přípustné podle § 421 ods. 1 písm. b) C. s. p. Za první právní otázku, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu nebyla řešena považovala, či „sa může jeden z manželů účinně dovolat relativní neplatnosti právního úkonu podle druhé vety § 145 ods. 1 OZ urobeného druhým manželem v zastupení inou osobou na základě plnomocenství, ak sa účinně nedovolala relativnej neplatnosti tohto plnomocenstva.“ Uviedla, že v konaní bolo nesporné, že žalovaný 2/ udelil dňa 4. 3. 2010 plnomocenstvo M. Z. J. na jeho zastupovanie vo všetkých právnych úkonoch súvisiacich s nakladaním predmetných nehnuteľností a že dňa 23. 2. 2012 bola medzi žalovanou 1/ a žalovaným 2/ konajúcim v zastúpení na základe tohto plnomocenstva uzavretá zmluva o zriadení záložného práva k predmetným nehnuteľnostiam. Splnomocnenie tretej osoby na neobmedzené nakladanie s nehnuteľnosťami patriacimi do bezpodielového spoluvlastníctva manželov nemožno považovať za bežnú vec, ktorú môže vybavovať každý z manželov. Na udelenie plnomocenstva bol preto potrebný súhlas žalobkyne, ktorá takýto súhlas zrejme nedala a doposiaľ svoje právo dovolat sa relativnej neplatnosti tohto právního úkonu nevyužila. Keďže žalobkyňa tak neurobila v zákonom stanovenej premĺčacej lehote, manželov postup v podstate „aprobavala“ a teda záložná zmluva bola riadne uzavretá so žalovaným 2/ konajúcim v zastúpení na základe právne bezvadného plnomocenstva. Podľa dovolateľky za daných okolností dovolanie sa relativnej neplatnosti samotnej záložnej zmluvy je neúčinné. V prípade plnomocenstva a záložnej zmluvy nejde o „úkony v rade“, pri ktorých je bez právního významu, voči ktorému sa opomenutý manžel dovolá relativnej neplatnosti. Žalobkyňa mohla zvrátiť účinky záložnej zmluvy iba za predpokladu súčasného dovolania sa relativnej neplatnosti plnomocenstva, k čomu nedošlo. Zástupca tak na základe platného plnomocenstva konal aj za druhého manžela v tomto prípade za žalobkyňu, ktorá sa už nemôže účinně dovolat relativnej neplatnosti záložnej zmluvy. Odvolací súd preto vo vzťahu k tejto otázke založil rozhodnutie na nesprávnom právnom posúdení věci. K druhej právnej otázke, či „zakladá vyhlásenie jedného z manželov v súvislosti so splnením podmienok na poskytnutie bankového úveru, že je výlučným vlastníkom zálohu, v prospech pravdivosti ktorého svedčí aj verejný zápis v katastri nehnuteľností, dôvodné presvedčenie banky ako záložného veriteľa, že záloh nie je v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov a dobromyseľnosť pri nadobúdaní záložného práva k nemu“ uviedla, že odvolací súd síce dospel k záveru o nemožnosti prihliadnuť na jej dobrú vieru, avšak bez špecifikácie, čo konkrétne banka opomenula, resp. ako mala postupovať, aby jej konanie bolo možné vyhodnotiť ako obozretné. Bola toho názoru, že jej ako osobe, ktorá učinila právny úkon s dôverou v určitú stranu prezentovaný skutkový stav, navyše potvrdený údajmi z verejnej štátom vedenej evidencie, musí byť v materiálnom právnom štáte poskytnutá ochrana. Podotkla, že ona nemá reálnu možnosť preveriť osobný stav záložcu, keďže nepatrí medzi subjekty podľa zákona č. 154/14994 Z. z. o matrikách, ktorým matričný úrad vyhotoví úradný výpis alebo umožní nazrieť do matriky. Rovnako ani fyzická osoba v zmysle aktuálnej legislatívy nie je schopná hodnoverne verejnou listinou preukázať, že je slobodná. Podľa jej názoru, ak záložca vyhlási (či pravdivo alebo nepravdivo), že je výlučným vlastníkom zálohu, hoci ten patrí do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, nemá inú možnosť len sa spoliehať na toto vyhlásenie. Pravdivosť tohto tvrdenia si totiž nemôže objektívne overiť. Poukázala aj na to, že existencia manželstva ešte neznamená, že vec nadobudnutá jedným z manželov počas jeho trvania, je v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov. Za týchto okolností je nespravodlivé požadovať od nej, aby zisťovala, či založené nehnuteľnosti patria alebo nepatria do bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Negatívne dôsledky opomenutia druhého manžela podľa dovolateľky nemožno prenášať na dobromyseľného nadobúdateľa práva k nehnuteľnostiam. V tejto súvislosti poukázala na viaceré rozhodnutia Najvyššieho súdu a Ústavného súdu Slovenskej republiky, v ktorých tieto súdy akcentovali relevanciu dobrej viery nového nadobúdateľa v prípadoch nadobudnutia vlastníckeho práva od nevlastníka (R 31/2013, uznesenie NS SR sp. zn. 6 Cdo 71/2011, Nález US SR sp. zn. I. ÚS 549/2015). Právny záver odvolacího súdu, podľa ktorého v danej veci nemožno prihliadnuť na dobrú vieru žalovanej 1/, nemá oporu v základných zásadách súkromného práva a ani v príslušných právnych predpisoch. Navrhla preto, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnutý rozsudok odvolacího súdu zmenil tak, že žalobu zamietne a prizná jej náhradu trov konania.

4. Žalobkyňa vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že právne otázky nastolené žalovanou 1/ nemajú charakter otázok zásadného právního významu. Navyše, sú naformulované tendenčne a zavádzajúco v jej prospech. Žiadala preto, aby dovolací súd jej dovolanie ako neprípustné odmietol. Podľa žalobkyne

právny názor žalovanej 1/ vyplývajúci z jej prvej otázky je nesprávny a neobstoí. V prípade plnomocenstva išlo o samostatný právny úkon žalovaného 2/ vo vzťahu k splnomocnencom, ktorým ale nedošlo k nakladaniu so spoločným majetkom. Žalobkyňa sa preto ani nemohla relatívnej neplatnosti tohto právneho úkonu dovolávať. Pokiaľ ide o druhú právnu otázku, právny názor žalovanej 1/ je nesprávny a hrubo zavádzajúci. Podľa žalobkyne sa žalovaná 1/ nemôže s úspechom dovolávať ochrany práv nadobudnutých v dobrej viere, lebo pri poskytovaní úveru a uzatváraní záložnej zmluvy nepostupovala s náležitou odbornou starostlivosťou. Okrem porušenia vlastných Všeobecných obchodných podmienok úver bol schválený a poskytnutý pokútnym spôsobom, len na základe nadštandardných vzťahov medzi splnomocnencom p. J. a vedúcim zamestnancom banky T.. O.. Poukázala na to, že záložná zmluva tak, ako bola vyhotovená je tzv. spotrebiteľskou zmluvou a teda podlieha právnej úprave ochrany spotrebiteľa. V tejto súvislosti dávala do pozornosti právnu úpravu § 5a ods. 4 zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa, ktorá už nepripúšťa uzavretie akéhokoľvek zabezpečovacieho právneho úkonu na základe splnomocnenia. Podľa žalobkyne platná právna úprava § 40a OZ je striktná, keď jasne stanovuje podmienky relatívnej neplatnosti právneho úkonu. Keďže sa ako dotknutá osoba dovolala neplatnosti záložnej zmluvy, právny úkon sa stal neplatným od počiatku, a to bez ohľadu na akékoľvek iné skutočnosti. Ak by sa akceptoval názor žalovanej 1/, potom by sa inštitút relatívnej neplatnosti stal v praxi nepoužiteľným, lebo jej účinky by druhá strana mohla vždy zvrátiť námietkou ochrany práv nadobudnutých v dobrej viere. V tejto súvislosti poukázala na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 26/2010. K odkazu žalovanej 1/ na judikatúru Najvyššieho a Ústavného súdu Slovenskej republiky uviedla, že uvádzaná judikatúra je v predmetnej veci nepoužiteľná pre skutkové a právne odlišnosti a že v otázke stretu princípov „nemo plus iuris“ s princípom ochrany práv nadobudnutých v dobrej viere sa najvyšší súd aj v najnovšom rozhodnutí (rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 223/2016) vyjadruje jednoznačne v prospech rešpektovania princípov „nemo plus iuris“. Dovolanie žalovanej 1/ preto ani z vecnej stránky neobstoí. Alternatívne navrhla preto jej dovolanie ako nedôvodné zamietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 C. s. p.), zastúpená advokátom v súlade s ustanovením § 429 ods. 1 C. s. p., skúmal najskôr osobitne vo vzťahu k prvej a vo vzťahu k druhej právnej otázke, či sú splnené podmienky prípustnosti dovolania. Dospel k záveru, že dovolanie žalovanej 1/ pokiaľ ide o prvú otázku, prípustné nie je a pokiaľ ide o druhú právnu otázku, síce prípustné je, avšak nie je dôvodné.

6. Dovolací súd na stručné odôvodnenie prípustnosti dovolania v súvislosti s prvou právnou otázkou uvádza nasledovné:

7. Podľa § 419 C. s. p. proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa.

8. V preskúmvanej veci je z obsahu dovolania žalovanej 1/ zrejmé, že dovolanie odôvodňuje nesprávnosťou právneho posúdenia veci odvolacím súdom v otázke, či sa môže jeden z manželov účinne dovolať relatívnej neplatnosti právneho úkonu podľa druhej vety § 145 ods. 1 OZ urobeného druhým manželom v zastúpení inou osobou na základe plnomocenstva, ak sa účinne nedovolal relatívnej neplatnosti tohto plnomocenstva, a že prípustnosť dovolania vyvodzuje z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) C. s. p.

9. Dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 C. s. p.).

10. Citované ustanovenie upravuje predpoklady prípustnosti dovolania, ak sa dovolanie podáva z dôvodu, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Pre všetky prípady vymenované pod písmenami a), b) a c) § 421 ods. 1 C. s. p. platí, že dovolanie je prípustné vtedy, ak smeruje proti potvrdzujúcemu alebo zmeňujúcemu rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak dovolateľom nastolená otázka je otázkou právnou (nepripúšťa sa riešenie skutkových otázok) a ak ide o takú právnu otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu. Pokiaľ nie je splnený niektorý z týchto predpokladov prípustnosti, dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné. V takomto prípade je tu bez ďalšieho dôvod na odmietnutie dovolania; dovolací súd prieskum v merite veci už nevykonáva.

11. Dovolací súd sa preto najskôr zaoberal vecou, či sú splnené tieto predpoklady prípustnosti dovolania, a to najmä z hľadiska, či v prípade dovolateľkou nastolenej právnej otázky, ide o takú otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu.

12. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 C. s. p., musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku). So zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou odvolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad ustanovení Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Musí ísť o právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním, nie o právnu otázku, ktorá podľa dovolateľa mala byť riešená. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. O tom, či je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 C. s. p. rozhoduje dovolací súd.

13. V preskúmvanej veci z obsahu spisu vyplýva, že predmetom žaloby žalobkyne je určenie (relatívnej) neplatnosti právneho úkonu podľa § 145 ods. 1 v spojení s § 40a Občianskeho zákonníka, a to zmluvy o zriadení záložného práva k nehnuteľnostiam z 23. 2. 2012 uzavretej medzi žalovanou 1/ ako záložným veriteľom a žalovaným 2/ ako záložcom. Konajúce súdy preto v zmysle vyššie citovaných hmotnoprávných ustanovení za podstatné pre rozhodnutie vo veci samej považovali to, či sa žalobkyňa účinne dovolala relatívnej neplatnosti tohto právneho úkonu, či nehnuteľnosti, ktoré sú predmetom záložnej zmluvy, boli v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov, či ide o právny úkon týkajúci sa spoločných vecí, ktoré môže vybavovať každý z manželov a ak nie, či druhý z manželov dal súhlas k takémuto právnomu úkonu. Tieto otázky boli odvolacím súdom riešené a na ich vyriešení odvolací súd založil dovolaním napadnuté rozhodnutie. Žalovanou 1/ nastolená právna otázka nevedla a ani nemohla viesť k záverom prijatým odvolacím súdom. Právne účinky dovolania sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu nie sú totiž závislé na tom, či sa oprávnená osoba dovolala relatívnej neplatnosti iného samostatného právneho úkonu (plnomocenstva) uzavretého medzi inými subjektami. Nastávajú vždy okamihom dôjdenia prejavu vôle urobeného oprávnenou osobou do dispozičnej sféry všetkým subjektom neplatného právneho úkonu. Napokon, je vždy vecou oprávnenej osoby, či sa relatívnej neplatnosti konkrétneho právneho úkonu dovolá alebo nie.

14. Dovolací súd s odkazom na vyššie uvedené dospel k záveru, že vo vzťahu k prvej žalovanou 1/ nastolenej právnej otázke, nie je splnený jeden zo základných predpokladov prípustnosti dovolania vyplývajúci z ustanovenia § 421 ods. 1 C.s.p. K tejto otázke preto dovolací prieskum v merite veci nevykonával.

15. Pre úplnosť treba dodať, že žalovanou 1/ právna argumentácia, z ktorej vychádza v dovolacom konaní jej právna otázka, nebola v konaní pred súdom prvej inštancie vo forme procesnej obrany vôbec použitá. Súd prvej inštancie nemal preto dôvod zaoberať sa touto argumentáciou, žalovanou 1/ prvý raz uplatnenou až v odvolaní proti rozsudku súdu prvej inštancie. Výčitky žalovanej 1/ v tomto smere voči súdu prvej inštancie vznesené treba preto považovať za nenáležité.

16. Vo vzťahu k druhej otázke nastolenej žalovanou 1/, v rámci ktorej napáda nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom, treba uviesť, že ide v podstate o právnu otázku, či dobromyseľnosť záložného veriteľa pri nadobúdaní záložného práva zakladá samotné vyhlásenie záložcu v záložnej zmluve v súvislosti so splnením podmienok na poskytnutie bankového úveru, že je výlučným vlastníkom zálohu, v prospech pravdivosti ktorého svedčí aj verejný zápis v katastri nehnuteľností a jeho vplyvu na vznik záložného práva, ak záložná zmluva je neplatná.

17. Dovolací súd považoval takto žalovanou 1/ vymedzenú otázku za otázku právnu, ktorá bola odvolacím súdom riešená. Nezistil, že by v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu bola táto otázka vyriešená. Za tohto stavu dospel k záveru, že dovolanie žalovanej 1/ je podľa § 421 ods. 1 písm. b) C. s. p. prípustné. Zároveň preto pristúpil k posúdeniu dôvodnosti jej dovolania.

18. Podľa § 151a OZ v znení účinnom od 1. 1. 2010 záložné právo slúži na zabezpečenie pohľadávky a jej príslušenstva tým, že záložného veriteľa oprávňuje uspokojiť sa alebo domáhať sa uspokojenia pohľadávky z predmetu záložného práva (ďalej len "záloh"), ak pohľadávka nie je riadne a včas splnená.

19. Podľa § 151b ods. 1 OZ záložné právo sa zriaďuje písomnou zmluvou, schválenou dohodou dedičov o vyporiadaní dedičstva, rozhodnutím súdu alebo správneho orgánu, alebo zákonom.

20. Podľa § 151e ods. 3 OZ záložné právo k nehnuteľnostiam, bytom a nebytovým priestorom vzniká zápisom v katastri nehnuteľností, ak osobitný zákon neustanovuje inak.

21. Podľa § 70 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) údaje katastra uvedené v § 7 sú hodnoverné, ak sa nepreukáže opak.

22. Pri zriadení záložného práva k nehnuteľnosti na základe zmluvy je potrebné rozlišovať právny dôvod nadobudnutia záložného práva (titulus) a právny spôsob jeho nadobudnutia (modus). Zmluvou o zriadení záložného práva k nehnuteľnosti i keď z tejto zmluvy práva a povinnosti jej účastníkom vznikajú, k vzniku záložného práva podľa nej ešte nedochádza. Vznik záložného práva nastupuje až na základe právoplatného rozhodnutia katastrálneho úradu, ktorým bol povolený vklad záložného práva. Aby mohlo dôjsť k platnému uzavretiu záložnej zmluvy, musí obsahovať predmet záložného práva (záloh) a musí v nej byť určená pohľadávka, ktorú záložné právo má zabezpečovať. Záložca môže voči záložnému veriteľovi konať, a teda aj uzavrieť záložnú zmluvu prostredníctvom splnomocneného zástupcu na základe plnomocenstva. To neplatí, ak spotrebiteľ splnomocňuje tretiu osobu na uzavretie dohody o zabezpečení splnenia záväzku spotrebiteľa zo spotrebiteľskej zmluvy (§ 5a ods. 4 zákona č. 250/2007 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. 7. 2007). O takýto prípad však v danej veci nejde, keďže úverová zmluva ako zabezpečovaný záväzok bola uzavretá právnickou osobou, a teda nie spotrebiteľom. Záložnú zmluvu je oprávnený uzavrieť ako záložca len ten, kto je skutočným (pravým) vlastníkom (spoluvlastníkom) zálohu, prípadne ten, kto má podľa zákona k zálohu iné právo, ktoré mu umožňuje dať vec do zástavy. Ak by teda záložca dal do zálohu v zmysle záložnej zmluvy vec, ktorá nie je v jeho vlastníctve, resp. bez súhlasu jeho vlastníka, išlo by o právny úkon neplatný podľa § 39 OZ. Rovnako za neplatnú od začiatku treba považovať záložnú zmluvu aj vtedy, ak predmetom zálohu je nehnuteľnosť patriaca do bezpodielového spoluvlastníctva manželov uzavretej len jedným z manželov bez súhlasu druhého manžela, ak sa druhý z manželov s úspechom dovoľá (relatívnej) neplatnosti tohto právneho úkonu.

23. Právna úprava záložného práva v Občianskom zákonníku v znení účinnom v čase uzavretia záložnej zmluvy nemala ustanovenie (a ani v súčasnom znení nemá), ktoré by umožňovalo vznik záložného práva podľa záložnej zmluvy, hoci zmluva je neplatným právny úkon za predpokladu, že záložný veriteľ záloh prijal v dobrej viere, že záložca je oprávnený dať vec do zálohu tak, ako tomu bolo v ustanovení § 151d ods. 1 OZ v znení účinnom do 31. 12. 2002. Občiansky zákonník v ustanovení § 151h ods. 3 veta druhá upravoval a aj v súčasnom znení upravuje len nepôsobenie záložného práva voči nadobúdateľovi zálohu ako právny následok jeho dobrej viery, že nadobúda záloh nezaťažený záložným právom. Občiansky zákonník teda v rozhodnom čase a ani v súčasnom znení také ustanovenie, ktoré by umožňovalo záložnému veriteľovi nadobudnúť záložné právo, ak záložná zmluva je neplatná, v prípade jeho dobrej viery, nemá.

24. K dobrej viere záložného veriteľa z pohľadu ustanovenia § 70 Katastrálneho zákona treba uviesť, že predmetom jeho úpravy je hodnovernosť a záväznosť údajov katastra. Jeho znenie síce výslovne neuvádza, že ten, kto vychádza zo zápisu v katastri nehnuteľností je v dobrej viere, že stav katastra zodpovedá skutočnosti, treba ho však interpretovať tak, že údaje sú do neho zapisované len na základe relevantných a hodnoverných podkladov a ten, kto ich používa, koná v dobrej viere (ibaže mal vedomosť o tom, že stav zápisu nezodpovedá skutočnosti). Ide teda v súlade s princípom publicity katastra nehnuteľností o dobrú vieru osoby, ktorá vychádza zo stavu zápisu v katastri nehnuteľností. Takáto osoba sa však spravidla nemôže dovoľávať dobrej viery založenej len na tom, že vychádza zo stavu zápisu v katastri. Táto okolnosť totiž sama osobe ešte neznamená, že osobe tam zapísanej svedčí tiež právny titul, na základe ktorého je jej vlastnícke právo v katastri nehnuteľností zapísané. Aj v tomto prípade treba preto trvať na požiadavke splnenia všeobecne platných občianskoprávných kritérií dobrej viery.

25. Vo všeobecnosti záložný veriteľ je v dobrej viere, že záložca je oprávnený vec založiť, ak je dôvodne presvedčený o tom, že záložcovi svedčí právny titul umožňujúci mu vec založiť, teda že je (výlučným) vlastníkom zálohu. O dobrú vieru ide vtedy, ak záložný veriteľ ani pri vynaložení potrebnej opatrnosti, ktorú možno od neho pri uzatváraní záložnej zmluvy s ohľadom na okolnosti a povahu prípadu

požadovať, nemal, prípadne nemohol mať (z hľadiska kritéria priemerne obozretného jedinca) dôvodné pochybnosti o tom, že záložca je (výlučným) vlastníkom zálohu. Dobrá viera musí byť pritom hodnotená veľmi prísne a to nielen zo subjektívneho hľadiska záložného veriteľa, ale predovšetkým so zreteľom k objektívnym okolnostiam (porovnaj rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Cdo 71/2011). V danej veci o to viac, že na strane záložného veriteľa vystupuje banka, ktorej už z ustanovenia § 27 ods. 1 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách vyplýva povinnosť pri výkone svojej činnosti postupovať obozretné spôsobom, ktorý zohľadňuje a zmierňuje riziká.

26. V preskúmvanej veci ako to vyplýva z bodu 24 rozsudku, len samotná skutočnosť, že žalovaný 2/ bol v katastri zapísaný ako výlučný vlastník (spoluvlastník) nehnuteľností, ktoré sú predmetom zálohu, nemohla bez ďalšieho založiť presvedčenie žalovanej 1/, že vlastníctvo (spoluvlastníctvo) svedčí na základe právneho titulu výlučne žalovanému 2/. V tomto prípade nebolo postačujúce len jednoduché uspokojenie sa s výpisom z katastra nehnuteľností bez toho, aby boli skúmané tiež okolnosti, koho vlastníctvo bolo právnym titulom skutočne založené. Pod bežnú opatrnosť, ktorú možno od žalovanej 1/ ako záložného veriteľa s ohľadom na okolnosti a povahu daného prípadu (vzťah banky a záložcu - fyzickej osoby) v rámci uzavretia záložnej zmluvy požadovať, je nutné zahrnúť požiadavku aktívneho zisťovania konkrétnych skutočností vedúcich k presvedčeniu, že záložca je podľa právneho titulu oprávnený sám (bez súhlasu inej osoby) vec založiť.

27. Výnaložením potrebnej aktivity bola v danej veci dostupná kúpna zmluva z 13. 1. 2010, ktorá bola podkladom pre zápis vlastníctva žalovaného 2/ do katastra a teda bol dostupný aj dátum uzavretia tohto právneho úkonu. Keďže predmetom zálohu boli v tomto prípade nehnuteľnosti a záložcom bola fyzická osoba, žalovaná 1/ v rámci potrebnej opatrnosti mohla a mala zisťovať stav žalovaného 2/ v čase uzavretia právneho úkonu (tento osobný údaj banky bežne zisťujú). Pokiaľ je záložným veriteľom banka (ako tomu bolo v danej veci) sa totiž predpokladá vedomosť záložného veriteľa o tom, že veci, včítane nehnuteľností, ak sú jedným z manželov nadobudnuté za trvania manželstva, patria zásadne do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, a že v tomto režime, ak je predmetom zálohu nehnuteľnosť, je k uzavretiu záložnej zmluvy potrebný súhlas druhého z manželov. Už poskytnutím tohto údajá žalovaným 2/ (manželstvo ním bolo uzavreté 18. 6. 1992, čo možno doložiť sobášnym listom), žalovaná 1/ mohla mať dôvodnú pochybnosť o tom, že žalovanému 2/, ktorý je ako vlastník založených nehnuteľností zapísaný v katastri, v skutočnosti takéto právo nesvedčí, keďže k nadobudnutiu vlastníctva k založeným nehnuteľnostiam došlo za trvania manželstva. Podľa dovolacieho súdu takýto postup žalovanej 1/ pri výkone svojej činnosti, zodpovedá potrebnej opatrnosti, ktorú možno od nej v postavení záložného veriteľa očakávať. Výkonanie tejto aktivity bolo totiž v záujme samotnej žalovanej 1/, lebo ňou pri správnom prístupe bolo možné nielenže znížiť riziko zabezpečenia svojej pohľadávky, ale toto riziko aj úplne eliminovať. V tomto prípade, ako to vyplýva z vyššie uvedeného, nie je namieste obrana žalovanej 1/, podľa ktorej nemala v rámci uzavretia záložnej zmluvy inú možnosť, len sa spoliehať na vyhlásenie žalovaného 2/ v záložnej zmluve a na zápis v katastri nehnuteľností.

28. Na základe vyššie uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že žalovaná 1/ nepostupovala pri skúmaní, či výlučne žalovanému 2/ svedčil právny titul, na ktorého podklade bolo jeho vlastnícke právo v katastri nehnuteľností zapísané s potrebnou opatrnosťou, ktorú možno od nej očakávať. V danom prípade preto zápis v katastri nehnuteľností, spolu s vyhlásením žalovaného 2/ v záložnej zmluve, nezakladá dôvodné presvedčenie žalovanej 1/ ako záložného veriteľa, že žalovaný 2/ bol výlučným vlastníkom zálohu a teda, že pri nadobúdaní záložného práva bol dobromyseľný. Napokon, pokiaľ žalovaný 2/ v záložnej zmluve uviedol nepravdivo, že je vlastníkom (spoluvlastníkom) zálohu, má žalovaná 1/ podľa Článku 9 bodu 9.3. záložnej zmluvy právo požadovať od žalovaného 2/ zaplatenie zmluvnej pokuty.

29. Pokiaľ by sme aj pripustili, že žalovaná 1/ v rámci uzavretia záložnej zmluvy konala v dobrej viere, že žalovaný 2/ je výlučným vlastníkom založených nehnuteľností, nemôže princíp ochrany práva nadobudnutého v dobrej viere nič zmeniť na platnosti právneho úkonu, na podklade ktorého mala žalovaná 1/ ako záložný veriteľ nadobudnúť záložné právo. Ak totiž nadobúdaci právny titul, v tomto prípade záložná zmluva, je neplatná, nemôže dôjsť na jej základe k platnému nadobudnutiu záložného práva záložným veriteľom. To platí aj v prípade, ak je záložná zmluva neplatná podľa § 145 ods. 1 v spojení s § 40a OZ, lebo aj v prípade úspešného dovolania sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu oprávnenou osobou, zmluva je neplatná od začiatku (ex tunc) k okamihu jej uzavretia. Pritom platí, že neplatný právny úkon nemožno dodatočne konvalidovať. Nemožno preto ani uvažovať o ochrane

záložného práva hoc i dobromyseľného nadobúdateľa. Podľa dovolacieho súdu vznik záložného práva podľa neplatnej záložnej zmluvy, ako právny následok dobrej viery záložného veriteľa, že záložca je oprávnený dať vec do zálohu, by bolo možné pripustiť len na základe výslovného zákonného zmocnenia. Ako však vyplýva z bodu 23. rozsudku Občiansky zákonník v znení účinnom v čase uzavretia záložnej zmluvy a ani v súčasnom znení také ustanovenie nemá.

30. Pokiaľ žalovaná 1/ v dovolaní odkazovala na judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Ústavného súdu Slovenskej republiky treba uviesť, že v tejto veci sa jednalo o skutkovo i právne odlišnú vec. Nešlo tu totiž o kolíziu medzi vlastníckym právom na ochranu pôvodného vlastníka podľa zásady „nemo plus iuris“ a právom na ochranu dobromyseľného nadobúdateľa vlastníckeho práva. V tejto veci išlo o možnosť vzniku záložného práva v prípade neplatnej záložnej zmluvy podľa § 145 ods. 1 a § 40a ods. 1 OZ za predpokladu, že záložný veriteľ bol v dobrej viere, že záložca je oprávnený dať vec do zálohu.

31. Možno uzavrieť, že právne posúdenie žalovanou 1/ nastolenej právnej otázky odvolacím súdom bolo správne. Žalovaná 1/ napadla dovolaním vecne správny rozsudok odvolacieho súdu. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto jej dovolanie ako nedôvodne podané podľa § 448 C. s. p. zamietol.

32. Na záver pokiaľ ide o vyhlásenie rozsudku dovolací súd považuje za potrebné uviesť, že ide o úkon súdu, ktorým súd oboznamuje strany a ďalšie prítomné osoby s obsahom rozsudku. Tento úkon vykonáva predseda senátu spravidla za prítomnosti členov senátu. V danej veci došlo po neverejnom zasadnutí senátu k zmene v programe JUDr. Daniely Švecovej, členky senátu, v súvislosti s výkonom jej funkcie predsedníčky súdu. Preto bol tento úkon vykonaný predsedom senátu bez jej prítomnosti s tým, že rozsudok bol vyhlásený verejne, v mene Slovenskej republiky, bol uvedený jeho výrok spolu s odôvodnením a poučením o oprávnom prostriedku.

33. O trovách dovolacieho konania rozhodol dovolací súd podľa § 453 ods. 1 C. s. p. v spojení s § 255 ods. 1 C. s. p. tak, že žalobkyni úspešnej v dovolacom konaní priznal ich plnú náhradu, a to uložením povinnosti žalovanej 1/ zaplatiť náhradu týchto trov s tým, že o výške náhrady rozhodne súd prvej inštancie samostatným uznesením (§ 262 ods. 1 a 2 C. s. p.).

34. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.